

Komt Bolswarder Broerekerk tot leven?

De Franciscanen en andere bedelorden die in de middeleeuwen in veel Nederlandse steden op het terrein van de zielzorg actief waren, hebben een groot aantal preekkerken bij hun kloosters gebouwd. Er zijn niet zo veel meer van over. Friesland is naar verhouding nog rijk voorzien met de grote Jacobijnerkerk te Leeuwarden, gebouwd door de Dominicanen en de Broerekerk te Bolsward, gesticht door de Minderbroeders. De eerste is tijdens de zorgvuldige restauratie in de jaren zeventig goed gedocumenteerd, waardoor we nu weten dat de Jacobijnerkerk, daterend uit het einde van de dertiende eeuw zich door uitbreidingen in later tijd aan de buitenzijde voordoet als een laatgotische preekkerk. De Broerekerk in Bolsward is in de jaren 1903 tot 1907 voor het laatst gerestaureerd. Er is sindsdien geen historisch bouwkundig onderzoek naar verricht.

Zeven eeuwen zijn de Minderbroeders (Franciscanen) in Bolsward actief, want het is uit archieven en kronieken bekend dat zij in 1281 een klooster met kloosterkerk in deze plaats in gebruik hebben. Er is altijd aangenomen dat de schuurkerk die er thans nog staat uit die tijd dateert. Niemand zette nog vraagtekens bij deze veronderstelling, terwijl het karakter van het gebouw, in het bijzonder de westgevel, duidelijk laatgotisch is. Hoewel in de bronnen geen nieuwbouwactiviteiten zijn te vinden zouden een interdict van de parochiekerk (1393-1423) of de kloosterhervorming (1475) aanleidingen geweest kunnen zijn tot vervanging van de kloosterkerk.

Het interieur van de Broerekerk vlak voordat ze in het begin van de jaren zestig door de hervormden werd verlaten.

De decoratieve, door steunberen gelede en met nissen- en bogenreeksen verrijkte gevel duidt op het begin van de vijftiende eeuw. De nieuwbouw zou dan vallen voordat door de kloosterhervorming weer tot de uiterste soberheid werd teruggekeerd. De kerk is stellig een zorgvuldig onderzoek waard en daar is alle reden toe. Door brand is zij thans sterk gehavend. De kerk ligt nu open; voordat er iets gebeurt moet er eerst archeologisch onderzoek plaatsvinden.

VERWOESTINGEN

Na zeven eeuwen stadsbranden, revoluties en de hervorming doorstaan te hebben werd de preekkerk in mei 1980 vernield door een felle brand. Het al deels ontmantelde interieur en het dak werden verwoest. Het muur-

werk en de kolommenreeks die schip van zijbeuken scheiden, bleven gespaard en verkeren na de brand en het drie jaar trotseren van de elementen gelukkig nog in een heel behoorlijke staat. Noch van de kerkvoogdij, noch van de stedelijke overheid of uit de Bolswarder gemeenschap zijn veel initiatieven gekomen om tot herbouw te komen of zelfs maar tot een consolidatie en bescherming van de belangwekkende ruïne. Geen van de monumenten-instanties heeft naar andere dan de tot nu toe gebruikelijke restauratiemogelijkheden uitgezien.

VERZEKERINGSGELDEN

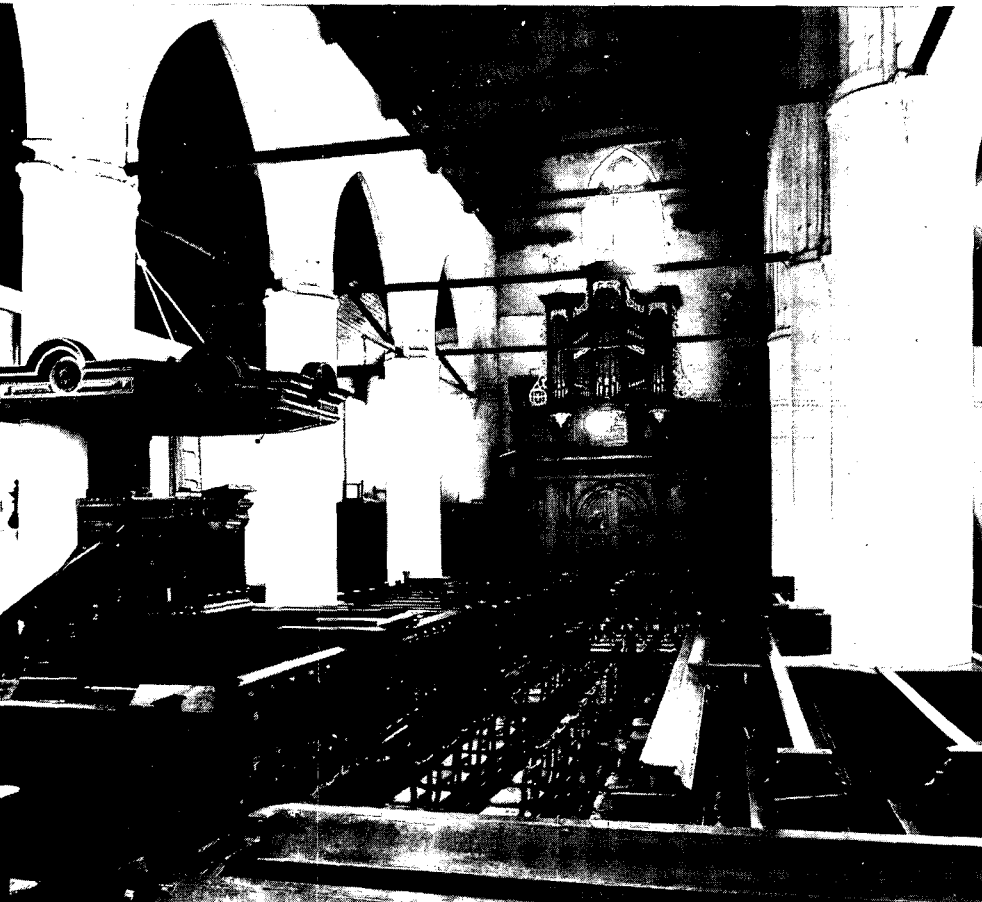
De aanzienlijke som aan verzekeringspenningen wil de kerkvoogdij nu geheel besteden voor de noodzakelijke restauratie van de Martinikerkerk, de monumentale laatmiddeleeuwse parochiekerk van Bolsward.

De oude kloosterkerk wil men echter te vondeling leggen op het bordes van het stadhuis: een schijngeschenk voor de gemeenschap, die nog een ton in reserve heeft voor culturele doeleinden en daarmee de ruïne kan consolideren om verder verval te voorkomen. Enkele inwoners van Bolsward die zich ergerden aan de gang van zaken rondom de historisch en bouwkundig zo belangrijke Broerekerk zijn her en der aan bellen gaan trekken. Zij vinden dat de kerkvoogdij zich op een schandelijke wijze aan haar verantwoordelijkheid onttrekt; dat de gemeente (en gemeenschap) geen creativiteit en moed toont om de kerk weer een wezenlijke rol in het stedelijk gebeuren te laten spelen, want feitelijk werd de kerk, toen zij twintig jaar geleden ongebruikt kwam te staan, al potentieel een bouwval.

CREATIEVE OPLOSSING?

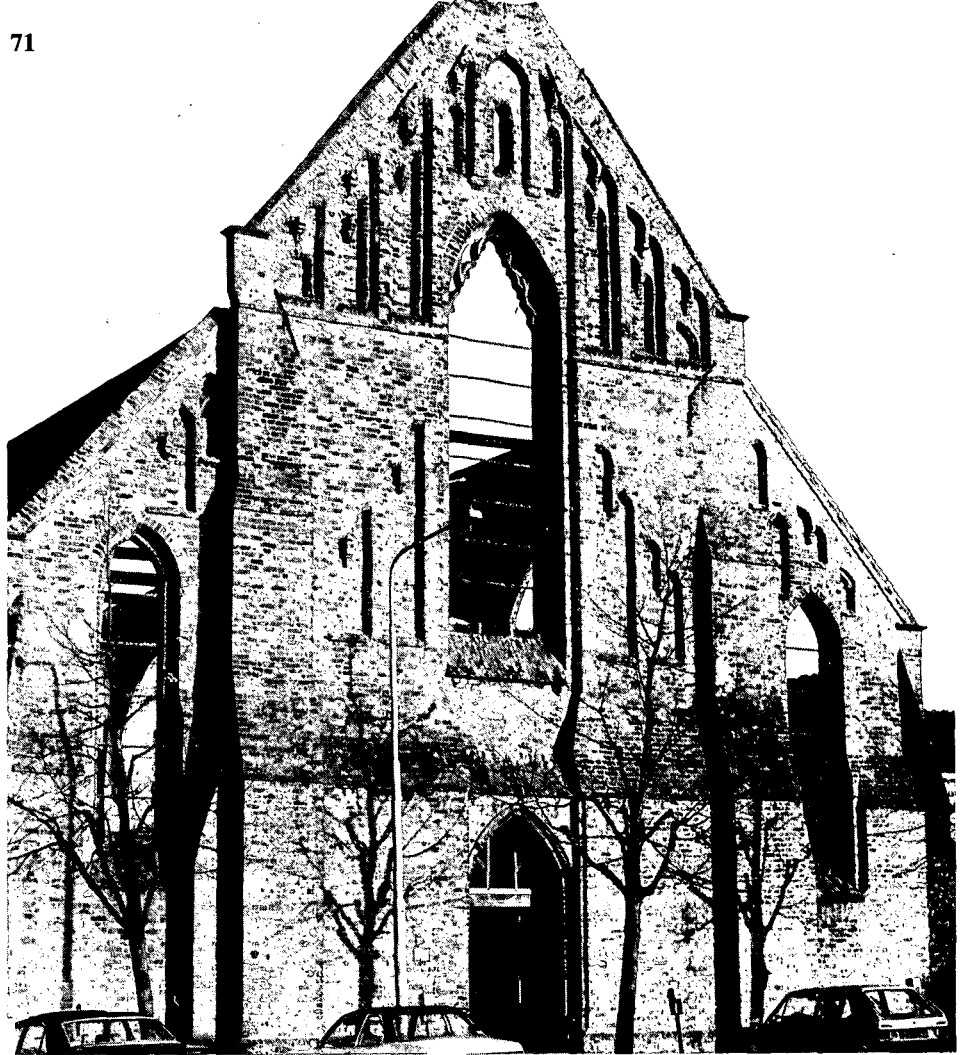
Indien de kerkvoogdij alsnog twee ton van het uitgekeerde brandgeld – en dat is slechts een klein part van de hele som – ter beschikking stelt en de gemeente de gereedliggende ton eveneens voor de kerk wil aanwenden, dan kan het gebouw niet alleen opgeknapt worden, maar ook van plexiglasen koepels worden voorzien. Het V.V.V.-kantoor zou er in gehuisvest kunnen worden, waarmee er toezicht op de kerk komt en er zouden allerlei zaken georganiseerd kunnen worden die nu niet plaats kunnen vinden in het aanvoorzieningen arme Bolsward. Waar elders grote stadskerken nauwelijks gebruikt worden, omdat culturele centra en evenementshallen allerlei gebeurtenissen kunnen huisvesten, is Bolsward een vrij duf stadje, omdat de mogelijkheden er te beperkt zijn. Geen Bolswarder zal eraan denken om een zakenshow, een markt, een popconcert, een congres, een verkiezingsbijeenkomst te houden in de gewide ruimte van de Martinikerkerk, maar de Broerekerk die door de geschiedenis heen voor de meest uiteenlopende doeleinden is gebruikt, zou zo'n wereldse dynamiek wel kunnen velen, menen de actieve Bolswarders.

De activiteiten kunnen het best worden ondergebracht in een stichting waar kerkvoog-

dij en burgerlijke gemeente in participeren. Juist omdat de Broerekerk, die lange tijd alleen maar een historisch lidteken geweest is, dan de kans krijgt om een orgaan in de Bolswarder gemeenschap te worden, zullen de bezwaren tegen een ongewone oplossing van een goedkoop en transparant plastic dak weggenomen worden. De ideeën zijn gekomen van enkele belangstellenden die hoegenaamd niets te beslissen hebben over de kerk, maar ze zijn waard om serieus bestudeerd te worden door de verantwoordelijke personen en instellingen. Onze tijd vraagt om creatieve oplossingen. Niets is triester dan een ongebruikt monument. Een geconsolideerde ruïne kan fraai zijn, maar het zal veel fascinerender zijn om een Broerekerk te kunnen zien als een opmerkelijk monument en te gebruiken als een eigenzinnige evenementshal. Bolsward heeft met de Broerekerk de mogelijkheid om monumentenzorg-geschiedenis te schrijven.

Peter Karstkarel

De decoratieve voorgevel van de (ruïne van de) Broerekerk te Bolsward, waarschijnlijk daterend uit het begin van de vijftiende eeuw.
Foto's: Sj. Anding, Leeuwarden.

OISTERWIJKSE BOSSEN EN VENNEN

VRIJE WANDELING
OP WEGEN EN PADEN
VAN ZONSOPGANG TOT ZONSONDERGANG.

OVERIGENS VERBODEN TOEGANG ART. 461 W.V.S.

NIET
BETREDEN

OPENGESTELD

EN OOK WANDELERS

NATUURRESERVAAT

VRIJE WANDELING
OP WEGEN EN PADEN
OVERIGENS VERBODEN TOEGANG ART. 461 W.V.S.

VERBODEN TOEGANG
ART. 461. WETB. V. STRAFR.

Op stap in eigen land

In samenwerking met de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, de Elf Provinciale Landschappen, en Heemschut werd als **Boek van de Maand** een wandelboek 'Op Stap in Eigen Land' samengesteld.

De teksten van de honderd wandelingen provinciegewijs gerangschikt werden genoteerd door Sietzo Dijkhuizen.

De presentatie van de wandelingen noodt tot het verkennen van het land. Iedere wandeling is aantrekkelijk met kleurenfoto's geïllustreerd en van plattegrondjes voorzien. Door Dijkhuizen, meer een schrijver over natuur dan over stedelijke bebouwing, is duidelijk gemikt op de categorie Nederlanders die normaal niet vaak 'op stap gaan'!

Immers vele aandachtspunten, met name in de steden, zijn bij Heemschutleden wel bekend. Voor meer details, zoals van de zijde van Heemschut aangedragen, was helaas geen plaats.

Dit boek van de maand, uitgegeven door Inmerc BV, Wormer en Zomer & Keuning Boeken BV, Ede kost tot 21 mei a.s. f 32,50, daarna f 49,50.